

KDOV-blad

Zomer 2015

KDOV (opgericht 21 april 1917)
KDOV-blad verschijnt 4 x per jaar

Voorzitter:

Ton (dr. A.A.M.J.) van Eck, Koningin Wilhelminalaan 532, 2274 BM Voorburg
voorzitter@kdov.nl - tel. 070 - 383 23 49

Vice-voorzitter:

Ruud (R.W.H.) Huijbregts, Poolsterlaan 8, 5632 AN Eindhoven
ruud.huijbregts@gmail.com - tel. 040 - 290 34 28 - fax. 0842 - 23 22 13

Secretaris:

Gemma (G.M.L.) Coebergh, Korte Begijnstraat 28, 2011 HC Haarlem
secretaris@kdov.nl - tel. 023 - 551 68 77

Penningmeester:

Ben (ir. B.A.G.) Hillen, Jachtwerf 12, 2725 DP Zoetermeer
penningmeester@kdov.nl - tel. 079 - 341 85 75

Bestuurslid:

Anja Hendriks, Brusselsestraat 87 A 02, 6211 PC Maastricht
anja.hendriks@t-online.de - tel. 043 - 325 24 72

Erelid:

Kees Bornewasser †

Hoofdredacteur KDOV-blad:

Jeroen (H.J.R.) Pijpers, Evenaar 290, 2408 NE Alphen aan den Rijn
redactie@kdov.nl - tel. 0172 - 65 31 58

Eindredacteur KDOV-blad:

Dick (Th.J.M.) Hogenhout, Amsterdam

Redactie:

Ben (ir. B.A.G.) Hillen, Ruud (drs. R.T.M.) Hoogenboom,
René (dr. R.S.W.M.) Verwer

Doel:

De vereniging heeft ten doel de bevordering van het liturgisch en artistiek stijlbegrip van de kerkmusici, werkzaam binnen de Nederlandse rooms-katholieke kerkprovincie en de behartiging van de geestelijke en materiële belangen van haar leden.

Voorwaarden voor het lidmaatschap:

Een bepaalde mate van vakbekwaamheid in muzikaal en liturgisch opzicht, ten minste op het niveau van de eisen voor het getuigschrift van de KDOV.

De contributie bedraagt per jaar:

gewoon lidmaatschap € 41,- , 65+ lid € 29,- en reeds lid in 2004 tevens 65+ € 19,-.
Bankrekening NL42INGB0001031344 t.n.v. KDOV, Zoetermeer

Website: www.kdov.nl

Webmaster: Ben Hillen – webmaster@kdov.nl

Opgaaf van leden en adreswijzigingen aan de secretaris.

Technische afwerking mededelingenblad: Jeroen Pijpers

Druk & verzending: SchultenPrint, Zoetermeer

ISSN-nummer 1388-2341

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Van het bestuur.....	1
Personalia	2
Jubileum Gemma Coebergh.....	2
In memoriam Kees Bornewasser I.....	4
In memoriam Kees Bornewasser II.....	5
Historie	7
Auteursrechten in de Kerk II	8
Recensies	12
Berichten.....	17

Van het bestuur

Op 7 juli 2015 hebben Ton van Eck en Ben Hillen gesproken met mevrouw Daalmans (Economencollege en Secretaris-generaal RKK) en de heer Zuidwijk (Economencollege) over bevoegdheidsregistratie, regionale kerkmusici en het Bisschoppelijk Scheidsgerecht en een evt. ANBI status voor de KDOV.

In afwachting van de nog steeds onduidelijke positie van de landelijke NSGV, heeft de KDOV de registratie van bevoegde kerkmusici nog niet opgepakt. Verder is aan de orde geweest de ongewenste wijze waarop sommige parochiebesturen met kerkmusici in loondienst omgaan of tegen gekwalificeerde kerkmusici. Dit mede naar aanleiding van recente kwesties waarbij de hulp van de KDOV werd gevraagd.

We hebben ook gesproken over een handreiking om de verhouding pastoor vs. kerkmusicus te normaliseren. Dit was voor de economen echter onbespreekbaar. Gezamenlijk stelden we vast dat de opleiding van priesters en pastoraal werkenden ten aanzien van kerkmuziek in veel bisdommen te wensen overlaat. Wederom hebben we gesproken over regionale kerkmusici, maar geen stappen kunnen bereiken.

Het volgende overleg is in januari 2016 (*BH; 11 juli 2015*)

De jaarvergadering van de KDOV zal plaats vinden op zaterdag 31 oktober 2015 in en rond de St. Catharinakerk in Eindhoven. (*GC; 11 juli 2015*)

De redactie van het KDOV-blad en het bestuur van de KDOV wensen u een goede zomervakantie toe !

Personalia

Nieuw adres:

P.(Piet Hein) H.F.M. van der Ven, Bosuillaan 46, 3722 XP Bilthoven
J.(Jan) A. den Engelsman, Kremerstraat 25a, 4611 TP Bergen op Zoom
B.(Bart) T.M. Vervaat, Dathenusstraat 19, 1813 VN Alkmaar.

Overleden:

C.(Kees) Bornewasser, Woonzorgcentrum Notre Dame,
Sint Oloflaan 1, 5037 EP Tilburg
Ir. Ing. J.(Hans) G.J. Thüsh, Meidoornlaan 15, 7721 EX Dalfsen.

Jubileum Gemma Coebergh

Op zondag 21 juni jl. vierde Gemma Coebergh dat zij 50 jaar werkzaam is als kerkmusicus. Thans werkzaam in de Josephkerk als opvolgster van haar oud-leraar Albert de Klerk werd het jubileum aldaar gevierd met een feestelijke hoogmis in de ochtend, gevolgd door een concert door de jubilaris op het onder haar leiding enige jaren geleden gerestaureerde Adema-orgel. Na afloop van het druk bezochte concert was er een receptie op de pastorie.

Aan het begin van de mis memoreerde pastoor Hendriks het jubileum en heette de familie, vrienden en collegae van Gemma van harte welkom. Later in zijn preek sprak hij over de toewijding, trouw en vakmanschap waarmee Gemma haar taak als organiste opvat. De hoogmis werd opgeluisterd door de gregoriaanse schola o.l.v. Bas Halsema. Geheel in de lange traditie van de Josephkerk werd de prachtig verzorgde gregoriaanse zang subtiel begeleid op het orgel. Een traditie die is ingezet door Hendrik Andriessen, voortgezet eerst door Albert de Klerk, en nu door de huidige organiste. Na de preek zong Vincent van Buuren **Adoro Te** van Hendrik Andriessen op het orgel begeleid door de jubilaris. Als naspel speelde Gemma: **Hymne d'action de grâce Te Deum** van Jean Langlais om haar dankbaarheid aan God muzikaal uitdrukking te geven.

Het programma van het concert was prachtig gekozen voor de dispositie van het Adema orgel in de Joseph Kerk en was tevens een weergave van componisten en composities die Gemma na aan het hart liggen. Allereerst het **Premier Choral** van César Franck, een componist die ook veel op het repertoire stond van haar illustere voorgangers Hendrik Andriessen en Albert de Klerk. Daarna volgde het verstilte **Postlude pour l'office des complices** van Jehan Alain gevolgd door twee composities van Charles Tournemire uit L'Orgue Mystique: **Offertoire: Oravi Deum meum** en **Chorale Aléluatique II**, waarmee zij aansloot op de gregoriaanse traditie in de Josephkerk. De laatste twee composities waren van Hendrik Andriessen (**Aria**) en Albert de Klerk (Deel II uit **Tres Meditations Sacrae: Mane nobiscum**). Gemma heeft de Andriessen-De Klerkstichting mede opgericht en was er lange tijd voorzitter van. Een waardig slot van een jubileumprogramma waarin hulde en dank tot uiting kwam aan haar voorgangers en de traditie van de Josephkerk. Het geïnspireerde spel van de jubilaris werd beloond met een enthousiast en welverdiend applaus.

Tijdens de receptie op de pastorie werd de jubilaris nogmaals toegesproken door pastoor Hendriks, waarbij hij zijn waardering uitsprak voor de wijze waarop Gemma zich voor de volle honderd procent vakkundig en gemotiveerd blijft inzetten voor de muziek in de Josephkerk, ook nadat door de veranderde tijdsgeest de gregoriaanse traditie gedeeltelijk plaats heeft moeten maken voor gezinsvieringen met Nederlandse liederen. Namens het kerkbestuur kreeg zij een geheel verzorgde midweek aangeboden. In haar antwoord sprak Gemma haar grote waardering uit voor het feit dat pastoor Hendriks haar muzikale bijdrage echt naar waarde weet schatten door er regelmatig tijdens de vieringen op in te gaan. Ook bedankte zij haar man Geert van Beckhoven die haar altijd gesteund heeft op vele vlakken. Tot slot sprak zij haar dank uit aan God die zij eerder die dag na de hoogmis al muzikaal tot uiting had gebracht. Vervolgens werd zij gefeliciteerd door familie, vele vrienden en collegae met hartelijke woorden en cadeaus. Een mooie afronding van een feestelijk viering van haar vijftigjarig jubileum.

In memoriam Kees Bornewasser

Op 16 juni j.l. overleed onze oud-voorzitter en erelid Kees Bornewasser op 89-jarige leeftijd.

Toen ik in 1981 lid werd van de KDOV was Kees al voorzitter. Hij moet al veel eerder een functie binnen de KDOV hebben bekleed, want in het archief komt zijn naam al in 1972 voor. Kees Bornewasser behoorde in de jaren '80 van de vorige eeuw tot de bekendere rooms-katholieke kerkmusici in ons land met een grote staat van dienst. Uit de relatief korte tijd dat hij het koor van het Muziekinstituut van de Haarlemse Kathedraal leidde stamt een prachtig vierstemmig "Et incarnatus est" voor Credo III, dat nog altijd op hoogtijdagen door het Kathedrale Koor wordt gezongen.

De extra bagage die Kees Bornewasser had als docent theoretische vakken op her Sweelinckconservatorium en later aan het conservatorium in Alkmaar zal zonder meer hebben bijgedragen aan zijn goede reputatie. Bij het leiden van de jaarvergaderingen van de KDOV straalde hij, mede dankzij zijn karakteristieke stemgeluid, betrokkenheid, eruditie en zelfs een zekere voornaamheid uit, waardoor ik als het ware vanzelfsprekend tegen hem opzag, maar dat laatste kan ook komen omdat Kees toen 55 was en ik vooraan in de dertig.

Ik vond het knap hoe hij de rondvraag, tijdens welke nogal wat leden hun emoties de vrije loop lieten, in goede banen wist te leiden. Kees stond mede aan de wieg van de beleidsnota kerkmusicus en toonde daarvoor een grote betrokkenheid.

Tien jaar later, toen hij 65 was geworden, nam hij afscheid als voorzitter, mede om plaats te maken voor jongere bestuursleden, en zo werd Paul Houdijk zijn opvolger. Daarmee was Kees Bornewasser de laatste voorzitter van de KDOV die ook de kerkmuziekschool in Utrecht had doorlopen en vormde hij dus de hekkensluiter van een tijdperk.

Terecht werd hij een jaar na zijn vertrek als voorzitter, vanwege zijn vele verdiensten, als erelid van de KDOV benoemd in 1992.

Ondanks zijn vertrek uit het bestuur bleef hij nog wel betrokken bij het reilen en zeilen van onze vereniging en bezocht de jaarvergaderingen zolang hij daartoe in staat was.

We gedenken in hem een markant en erudiet kerkmusicus, en een voorzitter van onze vereniging aan wie we veel dank zijn verschuldigd.

Moge hij rusten in vrede.

Ton van Eck, voorzitter

In memoriam Kees Bornewasser

Loek de Jong

Op dinsdag 16 juni overleed op 89-jarige leeftijd Kees Bornewasser. In zijn kring was al bekend dat zijn krachten afgenomen waren.

In september 1963 werd Kees Bornewasser benoemd tot organist van de Don Boscokerk te Alkmaar. Niemand was op dat moment bekend met Kees. Als 38-jarige ging hij met dirigent Jaap Ooievaar samenwerken. De klik met het 50-talig parochiekoor was goed, de mannen hadden de gewenste houding om voor Gods lof te zingen. Het was ook de periode dat het Vaticanum II gehouden werd. Er moest meer in de volkstaal gezongen worden. Veel Nederlandse componisten waren niet erg ingenomen met deze situatiewijziging. Kees kon de overgang aan, samen met de bouwpastoor gaf het duo gestalte aan deze koerswijziging. Kees componeerde in deze tijd zijn Don Boscomis (een eenstemmig Nederlands ordinarium in beurtzang waarin een zelden getoonzette geloofsbelijdenis van Nicea). Eerder componeerde hij de Missa Parvulorum.

Tevens componeerde hij de Missa Ecclesiae Tuae, ter gelegenheid van zijn 25-jarig organistenjubileum in de Don Boscokerk. Ook componeerde hij de

missa Laudate Pueri, in opdracht van Pueri Cantores bij gelegenheid van het 24e internationaal congres in 1990.

Naast zijn kerkelijk werk was Kees ook organist van het Volendamse koor onder leiding van Evert Beumer. Daarnaast was hij docent theorie aan de

Muziekpedagogische academie, later het conservatorium van Alkmaar.

Naast het kerkelijk gebeuren was hij ook actief in het vrijwilligerswerk. De jaarlijkse Lourdesreizen organiseren, oud papier inzamelen om die reizen te bekostigen.

In 2012 werd Kees de onderscheiding 'Ridder in de orde van Oranje Nassau' toegekend. Tevens ontving hij de pauselijke onderscheiding 'Pro ecclesia et pontifice'.

Kees was een begenadigd organist. Dat merkte je aan zijn begeleiding van koor en samenzang. Met de grote feesten pakte hij altijd extra uit. Regelmatig speelde hij de toccata in d van Bach of de bekende toccata uit de 5e symfonie van Widor. Applaus bleef dan niet uit. Kees was een godvruchtig persoon. Je merkte dat aan zijn repertoire, maar soms kwam ook muziek van Ravel langs. Hij speelde de Bolero uit zijn hoofd.

In 2006 werd besloten de Don Boscokerk af te stoten en ook te slopen. Dit heeft diepe indruk gemaakt op de parochianen en op Kees. Zijn gezondheid en geheugen gingen achteruit. Zijn laatste jaren bracht hij door in een verzorgingshuis. In het verzorgingshuis stonden een orgel en een vleugel waar hij geregeld naar believen op kon spelen. De laatste twee maanden ging Kees sterk achteruit en werd verhuisd naar het verzorgingshuis te Oudorp. Zijn laatste dagen bracht hij, op zijn verzoek, door in het klooster van de missionarissen van het heilig Hart te Tilburg. Op bijna 90-jarige leeftijd overleed hij daar. Op 22 juni is hij begraven. De uitvaart werd geleid door pater Ton Zwarts msc.

In het Gregoriusblad zijn een aantal besprekingen van zijn hand opgenomen: 'Het koninklijk instrument' (1964 en 1965). Een bespreking van de missa Simplex II van Jan Mul (1966) en 'vier Latijnse missen van Jan Mul' (1968).

Historie

Jos Pijpers

Een kopie van deze brief bevindt zich in het archief van de diocesane N.S.G.V. Bisdom Rotterdam.

Kath. Klokken- en Orgelraad

*Secretaris en Penningmeester
Dr P.J. de Bruyn
Voorstraat 25, Kockengen (U)
Tel. 03464-207*

Rapport eindkeuring orgel Seminarie Leeuwenhorst, Noordwijkerhout.

Ondergeteekende verrichtte op Vrijdag 27 Juli de eindkeuring van het orgel, dat de firma Valkcx Rotterdam voltooid in genoemde kapel: deze keuring geschiedde op bisschoppelijk voorschrift namens den Kath. Orgelraad.

Vastgesteld werd, wat ook bij de keuringen in de werkplaats werd geconstateerd, dat de materialen beantwoorden aan de omschrijvingen en wenschen: het contract is volledig en getrouw uitgevoerd. De pijpen zijn van wand genoeg dik: jammer genoeg kon men niet louter tin gebruiken maar de zinken pijpen zijn goed.

De mechaniek vertoonde geen fouten: de intonatie was zeer serieus en met kalmte gedaan: het grootoctaaf fluit 8 zal bijgehaald worden – enkele inegalisatiegevallen zullen verholpen worden.

De kapel klinkt erg mooi en geeft het orgel een goede glans en animeert zoo, dat dit kleine orgel in zijn geheel een waardigheid en frischheid krijgt: voor de devotie der seminaristen in onze dagen geen overbodige aesthetische vermaning!

De prestanten verschillen genoeg van mensuur om hoorbaar te verschillen, maar vangen elkaar toch redelijk goed op.

De beide fluiten 8 zijn in volume en in kleur nog karaktervol en gedegen: zeer mooi is de fluit 4. De Mixtuur is zoveel mogelijk teruggehouden maar door de kerkruinte is ze doordringend genoeg en domineert niet te fel.

De tremolo is klassiek van afstelling. Zeer gelukt mag heeten het tongwerk: vullend en opwekkend, maar niet barsch of bruut: geschikt voor solowerk en vooral het volwerk verblijdend met tinteling en glans.

Dank aan den bouwer voor de werkelijk uitgebreide tijd die hij nam om dit werk zorgvuldig te intoneeren!

Na ontvangst deze wensch ik Bisschop, Vicaris, Regent en Leeraren van dit Seminarie van harte geluk met dit levende sieraad van de fraaie kapel.

In fidem cuius manu mea

w.g. Dr P.J. de Bruyn

Soesterberg, 27 Juli 62.

Auteursrechten in de Kerk II

In de vorige aflevering was een artikel van Frank Jansons opgenomen. Helaas was deze informatie op sommige fronten niet juist. Daarom drukken we een artikel af met de juiste informatie als het gaat om de auteursrechten. Het artikel is in 2007 verschenen op de website van de NSGV.

Marc Schaap

De parochie en de auteurswet

- Parochies worden bewust en onbewust met de auteurswet geconfronteerd.
- De bekendste organisaties die auteursrechtelijk werk beschermen zijn BUMA en STEMRA.
- De auteurswet is uitgebreid en ingewikkeld.

Wat mag wel en wat mag niet?

Lees dit korte artikel met simpele en glasheldere antwoorden!

1. Gedacht vanuit de concrete activiteiten van parochies legt Marc Schaap in dit artikel uit of je met de auteurswet wordt geconfronteerd en wat je dan moet doen.
2. Daarnaast lees je een eenvoudige strategie: "De weg naar een legale koorbibliotheek"

Omgang met de auteurswet door R.K.-parochiebesturen en koren

Parochies komen in aanraking met de auteurswet op het moment dat zij teksten en/of bladmuziek willen vermenigvuldigen/kopiëren. Onder bladmuziek wordt verstaan elke schriftelijke vastlegging van (teksten en) muzieknotatie zoals in lied- en koorbundels, (verzamel)partituren en koorpartituren van welke uitgever dan ook.

Hieronder volgt een beschrijving van de regeling op hoofdpunten die zich beperkt tot datgene waarmee parochies in de zin van de auteurswet worden geconfronteerd. (o.a. afdrucken van teksten en/of muzieknotatie in liturgieboekjes; kopiëren van (koor-)partituren)

Voor een gedetailleerde beschrijving van de auteurswet en jurisprudentie zij verwezen naar www.cedar.nl. Voor specifieke vragen t.a.v. de koorpraktijk zij verwezen naar www.anniebank.nl.

Het illegaal vermenigvuldigen van auteursrechtelijk beschermd werk en/of officiële uitgaven is opgenomen in het wetboek van strafrecht en wordt derhalve gezien als een misdrijf.

Uitgangspunten

Vermenigvuldigen van auteursrechtelijk beschermd werk en/of officiële uitgaven is altijd verboden.

Als een tekstdichter of een componist langer dan 70 jaar geleden is overleden, vervalt het auteursrecht.

Belangrijk

Uitgevers vertegenwoordigen en beschermen de belangen van tekstdichters en componisten. Tekstdichters en componisten krijgen een percentage van de opbrengsten van de verkoop van hun teksten/muziek van de uitgever.

Het zogenaamde 'beeldrecht' (of 'portretrecht') berust bij de betreffende uitgever zelf: het 'beeld' is de zichtbare presentatie, de lay-out, van tekst en muziek op papier zoals de uitgever deze heeft 'gezet' en vormgegeven.

Kopiëren van officiële uitgaven is altijd verboden zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever.

De rechten op teksten en composities gelden tot 70 jaar na de dood van de betreffende tekstdichter en componist. Daarna gaan deze teksten en composities behoren tot het zogenaamde 'publiek domein'. Iedereen mag er vrijelijk over 'beschikken', d.w.z. het werk overschrijven vanuit de bron, uitgeven en uitvoeren. Kopiëren van een bestaande uitgave van een werk uit het publiek domein blijft verboden: de uitgave is namelijk eigendom van de uitgever. Niet alleen het 'beeld', maar ook eventuele toevoegingen, kritische noten, wijzigingen e.d. – voortvloeiend uit wetenschappelijk onderzoek – zijn bezit van de betreffende uitgever.

Als een werk niet meer wordt uitgegeven, dient men bij de oorspronkelijke uitgever schriftelijk toestemming te verkrijgen om het betreffende werk te mogen vermenigvuldigen.

Wat wel mag

Binnen de kerkmuren en ten dienste van liturgische vieringen in de breedste zin van het woord mag alle muziek worden uitgevoerd, omdat het recht van uitvoering (onder genoemde voorwaarde) jaarlijks wordt afgekocht door de R.K.-Kerk.

Let wel goed op, want 'uitvoeren' betekent in dit geval dat ensembles (doorgaans de koren) van officiële partituren de muziek reproduceren, dus zelf weer tot klinken brengen. Een CD draaien tijdens een viering is een andere wijze van 'uitvoeren', waarvan de rechten (bij STEMRA!; niet: BUMA!) weer niet zijn afgekocht. Kortom, draait men een CD, dan moet men betalen aan STEMRA.

Als de tekstdichter 70 jaar of langer geleden is overleden, mag de tekst worden overgeschreven. Als de componist 70 jaar of langer geleden is

overleden, mag de compositie worden overgeschreven vanuit de bron, de zogenaamde oortekst. Wie auteursrechtelijk beschermde teksten en/of muzieknotatie toch wil afdrukken voor een eenmalige gelegenheid (b.v. in een liturgieboekje voor het naamfeest van de parochie) moet vooraf een schriftelijke toestemming hebben van de uitgever(s). (Ook bij verleende toestemming geldt dan dat tekst en muzieknotatie moeten worden overgeschreven. Kopieert men toch, dan schendt men het zogenaamde 'beeldrecht' van de uitgever en begaat alsnog een overtreding.) De uitgever Gooi en Sticht kent het zogenaamde 'legaal kopierecht'. Na schriftelijke toestemming van deze uitgever en na betaling van het verschuldigde bedrag mag men een afgesproken aantal kopieën maken van een bepaald lied/werk. Daarbij dient de uitgever en de toestemming van de uitgever uitdrukkelijk vermeld te worden op elke kopie. Regel is daarbij dat men in het bezit is van minimaal één partituur en één koorpartituur. Gooi en Sticht is daarmee – tot nu toe – de enige uitgever die daarmee het eigen beeldrecht heeft vrijgegeven. Dezelfde uitgever is onlangs overgegaan op een nieuwe werkwijze: het zogenaamde POD (Printing on demand). Men kan dan tegen betaling een of meerdere partituren downloaden vanuit de eigen computer.

Hardnekkige misverstanden

1. Misverstand: “Door een werk over te schrijven; iets in teksten of muzieknotatie te veranderen; meerdere wijzigingen door te voeren en zichzelf als bewerker te betitelen; de vermelding van de oorspronkelijke uitgever te verwijderen; unieke (partituur-)uitgavegegevens te verwijderen, wordt de compositie mijn eigendom en mag het gekopieerd worden.”

Een of meerdere van deze veranderingen leiden niet tot eigendoms-overdracht. Men is derhalve in overtreding en in sommige gevallen pleegt men daarenboven plagiaat.

2. Misverstand: “Het recht om te kopiëren is centraal afgekocht. Alle kopieën in de koorbibliotheek zijn daarom legaal; er hoeft geen bladmuziek te worden aangekocht...”

Alleen het uitvoeringsrecht is inderdaad afgekocht (zie boven). Een afkoopregeling om te mogen kopiëren zou het legaliseren van een misdrijf betekenen. Dat zal nooit gebeuren. Koren en andere uitvoerenden moeten altijd in het bezit zijn van de officiële aangekochte bladmuziekuitgaven. Geen enkele uitvoerende mag van een kopie gebruik maken.

3. Misverstand: “Men kent de herkomst van een gekopieerde compositie niet. Men wil de compositie wel voor alle koorleden beschikbaar maken. Als de uitgever niet achterhaald kan worden, mag het gekopieerd worden...”

Het feit dat de oorspronkelijke uitgever niet te achterhalen is, is geen geldige reden om te mogen kopiëren. Als de herkomst onbekend blijft, kan men het betreffende werk niet gebruiken.

De weg naar een legale koorbibliotheek: een strategie

M.u.v. kopieën in de koorbibliotheek waar een schriftelijke toestemming voor is gegeven, zijn alle eventuele kopieën illegaal. Alle kopieën meteen weggooien en daarvoor in de plaats de officiële bladmuziek aanschaffen, lost het probleem in een keer op. Dat kan echter een dure operatie zijn. Alles weggooien en daarmee deels vleugellam raken door gebrek aan bladmuziek is geen aantrekkelijke oplossing. In een aantal fases kopieën vervangen voor originelen is dan de meest begaanbare weg.

De strategie

Loop de hele muziekbibliotheek door en vernietig meteen wat feitelijk niet meer wordt gezongen;

loop de hele muziekbibliotheek door en bekijk wat regelmatig/vaak wordt gezongen/uitgevoerd en koop dat meteen 'officieel';

vernietig alle eventueel andere aanwezige illegale kopieën, maar bewaar van elk werk één exemplaar om te voorkomen dat het betreffende werk als repertoire van het koor verloren gaat;

leg het probleem voor aan het kerkbestuur en spreek met de bestuurders een jaarlijks budget af ter vervanging van illegale kopieën en om de bibliotheek in de toekomst verder legaal aan te vullen met nieuw materiaal. Kerkbestuurders hebben er recht op om het probleem te kennen, aangezien zij als de verantwoordelijke bestuurders in een parochie daarop ook uiteindelijk aansprakelijk zijn;

als de herkomst van een kopie niet is af te lezen op de kopie, kan men de betreffende kopie opsturen naar uitgeverij Annie Bank. Deze uitgever is bereid om te trachten de herkomst van het werk te achterhalen onder de voorwaarde dat het betreffende werk dan wel wordt aangeschaft bij/via deze uitgever. Bij uitgeverij Annie Bank kunnen ook alle uitgaven van andere uitgevers – met name ook de meeste buitenlandse uitgevers – worden besteld. Als ook de uitgever zelf echter de herkomst niet meer kan achterhalen, dan kan men van de betreffende compositie geen gebruik meer maken.

In parochiesamenwerkingsverbanden kan men overwegen of er een centrale muziekbibliotheek kan worden opgebouwd ten dienste van alle koren binnen het samenwerkingsverband. Per koorsoort zou dan moeten worden geïnventariseerd welke werken in welke hoeveelheden moeten worden aangekocht. Met een goede afstemming kan voorkomen worden dat twee koren hetzelfde werk programmeren op dezelfde dag of het langdurig in studie nemen terwijl het andere koor het uit wil voeren. Composities (met name 'missen' en werken verbonden aan een bepaalde liturgische tijd) die regelmatig en gelijktijdig door beide koren worden

uitgevoerd en vast op het studierooster staan van beide koren, dienen in voldoende hoeveelheden aanwezig te zijn. Minder vaak gezongen repertoire kan wel 'enkelvoudig', voor één koorgroep, worden aangeschaft. Abonnementen en boekwerken met achtergrondinformatie betreffende liturgie en kerkmuziek kunnen enkelvoudig worden aangekocht.

Recensies

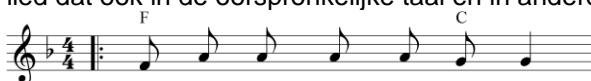
Kom en zing!

Bert Stolwijk

Deze bundel nodigt uit om zingend te geloven.

Na vele jaren voorbereiding was het op zaterdag 30 mei jl. zo ver: in Nieuw-Vennep werd de zangbundel Kom en zing! gepresenteerd, een bundel met 179 'geloofsliederen voor kinderen'. Bert Stolwijk laat u kennismaken met deze in meerdere opzichten bijzondere uitgave, waar hij als eindredacteur nauw bij betrokken is.

'Kom en zing voor God de Heer. Amen. Halleluja. Amen!' Zo luidt de tekst van het eerste lied in de bundel *Kom en zing!* Eenvoudige woorden op een simpele, maar aanstekelijke melodie uit Kameroen. Een lied dat ook in de oorspronkelijke taal en in andere talen gezongen worden.

Kom en zing voor God de Heer,
Ba - ni ngye - ti Ba Ya - we,

Dit eerste lied geeft precies weer wat de bedoeling is van hele uitgave: kinderen uitnodigen om te zingen voor God en weten dat ze zich daardoor aansluiten bij een wereldwijde gemeenschap van gelovigen. De bundel moedigt kinderen aan om zingend in een geloofstraditie te stappen die hun leven verrijkt doordat ze grensoverschrijdend is.

De bundel wordt uitgegeven door Adveniat Geloofseducatie in samenwerking met de Kerkelijke Stichting St. Gregorius (KSSG) in het bisdom Haarlem-Amsterdam.* Deze combinatie van een uitgeverij die zich vooral bezighoudt met catecheseprojecten en een organisatie voor kerkmuziek bleek bijzonder vruchtbaar te zijn: de beide partners brachten ieder hun eigen expertise mee. Adveniat weet hoe je een voor kinderen aantrekkelijk ogende uitgave vorm moet geven en de KSSG heeft jarenlang gewerkt aan het samenstellen van een verantwoorde inhoud.

* De KSSG is sinds 3 september 2014 de diocesane organisatie voor kerkmuziek in het bisdom Haarlem-Amsterdam. Deze stichting heeft een zelfstandige status, maar blijft verbonden met de landelijke NSGV die zij in het bisdom vertegenwoordigt.

Kom en zing! bevat een groot aantal bestaande liederen van verschillende bronnen – sommige daarvan zijn echter nauwelijks (nog) bekend – maar ook nieuwe vertalingen van buitenlandse gezangen en geheel nieuwe liederen.

Inspiratie werd gevonden bij twee Duitse kinderzangbundels: *Weil du da bist* en *Freiburger Kinderchorbuch*. Beide uitgaven bieden materiaal aan voor de liturgie, maar ook voor catechese, school en thuis. Het zingen van geloofsliederen hoeft niet beperkt te blijven tot de liturgie, maar kan op allerlei momenten plaatsvinden. De bundel begint dan ook met een groot aantal liederen voor ochtend en avond én voor bij de maaltijd in de rubriek *Van dag tot dag*.

1. El - ke mor - gen gaat de zon weer op
en ze wekt de we - reld tot nieuw le - ven,

In de rubriek *Het jaar rond* wordt het kerkelijk jaar gevolgd van Advent tot Pinksteren. Ook veel liederen uit deze rubriek kunnen buiten de liturgische vieringen gezongen worden vanwege hun catechetische waarde. Zo kan de voorbereiding op het kerstfeest in de schoolklas meer inhoud krijgen door een wekelijks ritueel rond de kaarsen van de adventskrans. De bundel biedt een ruime keus aan 'kaarsenliederen' die daarbij gezongen kunnen worden. Hierbij o.a. een nieuw lied dat Gerard van Midden speciaal voor deze bundel uit het Duits heeft vertaald en dat zowel een- als tweestemmig in de bundel is afgedrukt.

1. Gou - den vlam, eer - ste kaars,
2. Ga ons voor, twee - de kaars,
3. Geef ons moed, der - de kaars,
4. Held' - re ster, vier - de kaars,
5. Le - vend Licht, stra - lend Licht!

1. Gou - den vlam, eer - ste

De traditionele kerstliederen, zoals *De herdertjes* en *Wij komen tezamen*, ontbreken niet in *Kom en zing!*, want de samenstellers wilden een zangboek maken waaruit kinderen het hele jaar door kunnen zingen, zonder per se andere boeken nodig te hebben. Een welkome aanvulling op het kerstrepertoire is *Kerst geeft vrede*, een vertaling door Greet Brokerhof van het geliefde Duitse kerstlied *O du fröhliche*.

Je - zus is ge - bo - ren.
 Laat het ie - der ho - ren.
 Zing nu vro-lijk, zing en ju-bel net als wij!

De veertigdagentijd is bij uitstek geschikt om te zingen over de Bijbelse verhalen rondom Noach, Abraham, Mozes en David. Naast de kinderliederen voor deze tijd heeft de redactie ook gekozen voor *God roept de mens op weg te gaan* van Henk Jongerius op de Engelse melodie uit het Bavoliedboek. Een echt processielied, dat aan het begin of het eind van een viering door allen meegezongen kan worden. (Wellicht kunnen de kinderen dan meelopen en zo aan den lijve voelen wat ze zingen!)

1. God roept de mens op weg te gaan,
 zijn le - ven is een reis:

Als er één zondag in het jaar is waarop kinderen hun stem mogen laten horen, dan is dat wel Palmzondag. De bundel biedt palmzondagliederen aan voor jonge en wat oudere kinderen, waaronder een geheel nieuw lied van Greet Brokerhof en Jetse Bremer met de titel *Hoera voor koning Jezus*, waarin de betekenis van Jezus als rechtvaardige koning – met duidelijke referenties naar Psalm 72 – wordt bezongen. Dit lied is uiteraard ook heel toepasselijk op het feest van Christus Koning.

mf
 1. Wij jui - chen voor een ko - ning,
 recht - vaar - dig en op - recht.
 Die met ons men - sen is be - gaan
 en waar - maakt wat hij zegt.

Het lijden van Jezus komt ook aan bod (o.a. met een nieuw lied bij de kruisweg) en er zijn ook diverse liederen voor Pasen, Hemelvaart en Pinksteren, waaronder een groot aantal liederen die door kinderen en volwassenen samen gezongen kunnen worden.

In het gangbare zangrepertoire voor kinderen zijn nauwelijks liederen te vinden over *de heiligen*, terwijl die in de r.-k. traditie zo'n belangrijke rol spelen. Ieder kind dat een katholieke kerk bezoekt, zal beelden van heiligen zien, waar vaak kaarsen bij branden. De KSSG heeft daarom opdracht gegeven aan de befaamde dichter Sytze de Vries om een lied te schrijven waarin het leven en de betekenis van heiligen worden bezongen. Hij noemde het lied *Gods eregalerij*. Wouter van Belle maakte er een melodie bij die sterk doet denken aan de Engelse romantische hymntraditie, maar ook het beeld oproept van een grote menigte die Gods lof zingt. Dit lied zou ook in een 'nieuwe GvL' niet misstaan!

Hun le - ven is vaak lang voor - bij

toch blij - ven zij voor ons be - staan,

Gods ei - gen e - re - ga - le - rij;

Aangezien psalmen altijd de ruggengraat geweest zijn van de lofzang in de Kerk, vond de redactie van *Kom en zing!* dat deze oeroude geloofsliederden ook een eigen rubriek in de bundel verdienen: *Zingen met de psalmen*. Hierin zijn diverse liederen, refreinen en canons te vinden die zijn gebaseerd op psalmteksten.

Uw woord is een lamp voor mijn voet
en een licht op mijn pad.

Over het geloof raak je nooit uitgezongen. In de rubriek *Andere geloofsliederen* is nog een klein aantal liederen te vinden dat eigenlijk het hele jaar door gezongen kan worden.

Het boek eindigt met de rubriek *Samen vieren*, bestaande uit toonzettingen van vaste gezangen voor de eucharistieviering. Niet het sluitstuk van de bundel, maar de bekroning. Opvallend is in deze rubriek het grote aantal Latijnse gezangen, waaronder ook enkele eenvoudige gregoriaanse melodieën.

Ple - ni sunt cae - li et ter - ra gló - ri - a tu - a.

Ook het *Pater noster* ontbreekt niet: wie weet of de kinderen van nu dit vroeger of later zullen willen meezingen in Lourdes, in Rome of bij de Wereldjongerendagen?

Bij de presentatie van *Kom en zing!* werd door de kinderen met veel enthousiasme uit de bundel gezongen. En ze wilden allemaal graag zo'n boek in handen hebben. Sommigen vroegen zelfs aan hun ouders om een exemplaar voor hen te kopen! Natuurlijk voelen kinderen de meerwaarde van een stevig boek (met leeslintjes) boven losse kopietjes of een half versleten multomapje met liedjes (meestal zonder noten). En natuurlijk zijn kinderen gevoelig voor een traditie die groter en wijder is dan de eigen tijd en de eigen plaats. Laten we hopen dat parochiebestuurders tegen de heersende vluchtige 'kopietjescultuur' in, willen besluiten om voldoende zangboeken te kopen, waaruit de kinderen nog vele jaren met plezier kunnen zingen!

Er valt nog veel meer te zeggen over *Kom en zing!*, daarvoor ontbreekt de ruimte in dit blad. Vast en zeker zullen we in de rubriek *Liedbespreking* nog liederen uit deze bundel aan bod laten komen.

Bezoek de website www.komenzing.nl Daar is de bundel ook te bestellen. De prijs is € 19,50. Er is ook een tekstuitgave (voor de jongere kinderen, voor wie het grote boek misschien iets te zwaar is), daarvan is de prijs € 12,50. (Bij grotere aantallen wordt korting gegeven!).

Berichten

Nieuwe uitgave Concert voor orgel en orkest van Hendrik Andriessen *Lourens Stuifbergen*

Onlangs verscheen onder auspiciën van de Andriessen/De Klerk Stichting te Haarlem een geheel nieuw gezette partituur van het *Concert voor orgel en orkest* (1950) van Hendrik Andriessen (1892-1981). Op 1 november 1950 verzorgde Andriessen in het Amsterdamse Concertgebouw zelf de première, begeleid door het Concertgebouworkest onder leiding van de wereldberoemde dirigent Pierre Monteux.

Tot op heden was slechts een kopie van het manuscript beschikbaar. De nu verschenen partituur is door mij op basis van dit originele manuscript samengesteld, terwijl een afschrift van onbekende hand en het door Andriessen zelf vervaardigde piano-uitreksel, waarin de orgelpartij veel nauwkeuriger genoteerd staat dan in de orkestpartituur, medebepalend waren. Deze bronnen vertonen onderling kleine verschillen, in twijfelgevallen gaf telkens de live-uitvoering van de première de doorslag. Het resultaat is een prachtige partituur die veel beter dan de oude uitgave recht doet aan Andriessens intenties.

Via de webshop van Donemus (www.donemus.nl) kan men een download of een hardcopy van de partituur bestellen. Tevens kan men daar het voorwoord bij het concert lezen en enkele partituurpagina's inzien.

Ter informatie nog het volgende. Het *Concert voor orgel en orkest* van Hendrik Andriessen zal in december a.s. twee keer worden uitgevoerd.

Allereerst op zaterdag 12 december in de Dominicuskerk te Amsterdam, aanvang 20.15 uur.

Vervolgens op zondag 13 december in de Philharmonie te Haarlem, aanvang 15.00 uur.

Wim Dijkstra, organist van de Grote Kerk te Monnickendam, zal worden begeleid door het Orkest De Philharmonie onder leiding van Daan Admiraal. Verder staan *Taras Bulba* van Janaček en de *Orgelsymfonie* van Camille Saint-Saëns op het programma.

Oeuvrelijsten van Hendrik Andriessen en Albert de Klerk *Lourens Stuifbergen*

Op 17 april 2015, heeft onder auspiciën van de Andriessen/De Klerk Stichting op het historische Stadhuis van Haarlem de feestelijke presentatie plaatsgevonden van de nieuwe oeuvrelijsten van Hendrik Andriessen en Albert de Klerk, die beide door mij zijn samengesteld.

HENDRIK ANDRIESSEN

De eerste integrale werkenlijst van Hendrik Andriessen dateert van 1992. De beschikbare documentatie (manuscripten, brieven, programmaboekjes, artikelen, recensies, enz.) in het Nederlandse Muziek Instituut in Den Haag, in andere archieven, in bibliotheken, bij uitgeverijen en digitaal, is na bijna vijftientig jaar echter vele malen groter dan destijds, zodat een nieuwe lijst noodzakelijk was. Tijdens het werk hieraan werden bovendien niet alleen verloren gewaande manuscripten

terugggevonden, maar ook een aantal geheel onbekende composities getraceerd.

ALBERT DE KLERK

In 2009 stelde ik de oeuvrelijst van Albert de Klerk samen, die in het boek *Albert de Klerk, klankschilder* werd gepubliceerd. In de jaren erna werd veel muziek uitgegeven door Donemus en Boeienga, terwijl intussen nog een enkele onbekende compositie boven water kwam. Daarom was ook hier een herziening vereist.

In beide lijsten is het oeuvre per categorie chronologisch gerangschikt. Bij elk werk zijn de exacte datering, de verblijfplaats van het manuscript en de eventuele uitgave vermeld. Zo mogelijk zijn première's, opdrachten en opdrachtgevers, toelichtingen van de componisten zelf en andere relevante informatie opgenomen, zodat het geheel tegelijk als naslagwerk kan dienen. Ook zijn levensbeschrijvingen toegevoegd.

De werkenlijsten van Hendrik Andriessen en Albert de Klerk zijn uitgegeven bij Donemus. Ze zijn vanaf volgende week te vinden op de site van Donemus, www.donemus.nl waar men ze gratis kan downloaden. Ook kan men een gedrukte versie bestellen.

Met ingang van vandaag zijn de lijsten tevens integraal in te zien op de site van Andriessen/De Klerk Stichting te Haarlem,

<http://www.andriessendeklerkstichting.nl/werkenlijsten/index.html>

Gemma Coebergh

De door Lourens Stuifbergen onlangs voltooide werkenlijsten van Hendrik Andriessen en Albert de Klerk werden op vrijdagmiddag 17 april jl. in het

Haarlemse stadhuis in besloten kring gepresenteerd. Na een openingswoord van burgemeester Bernt Schneiders en een welkomstwoord van voorzitter Gonny van der Maten speelden Brigit de Klerk en Piet Hulsbos de *Sequenzen* en de *Fantasia* van Albert de Klerk. De klanken van Brigits bijzondere altblokfluit en van het verrijdbare harmonium van Piet vermengden zich fraai in de uitstekende akoestiek van de Refter. In de Antichambre werd vervolgens via een beamer contact gelegd met het internet, zodat we de werkenlijsten in digitale gedaante konden bekijken, maar werden ook de door Donemus vervaardigde gedrukte exemplaren uitgereikt aan Caecilia Andriessen, Eugénie van der Grinten (kleindochter van Hendrik Andriessen), Brigit de Klerk en Lourens Stuifbergen.

Musici zullen nu in staat zijn zowel op onze site www.andriessendeklerkstichting.nl als op die van Donemus www.donemus.nl de werkenlijsten in te zien om repertoire te kiezen voor hun concerten.

Lourens Stuifbergen vertelde het gezelschap hoe hij alles rond de werkenlijsten had aangepakt en voor welke verrassingen hij soms is komen te staan. Het was duidelijk dat er veel speurwerk aan te pas was gekomen en dat nieuwsgierigheid en precisie hand in hand waren gegaan, met het bewonderenswaardige uiteindelijke resultaat als gevolg.

Na terugkeer in de Refter werden hapjes en drankjes geserveerd en omgaven ons de klanken van blokfluit (deze keer zowel alt - als sopraan-blokfluit) en harmonium in de *Kleine Suite* van Hendrik Andriessen.

Met deze presentatie is een zeer geslaagd startschot gegeven voor de feestelijkheden van het jubileumjaar 2017, waarin zowel de 125^e geboortedag van Hendrik Andriessen als de 100^e geboortedag van Albert de Klerk zal worden herdacht.

Verhuizing Annie Bank

Annie Bank Edition is verhuisd. Voor u zal er weinig veranderen want onze websites blijven bestaan en de bekende e-mail adressen kunt u gewoon blijven gebruiken.

Wat wel verandert is dat u uw bestellingen door Musikal Spezial / Edition Ferrimontana in Duitsland krijgt toegezonden. Dit in koormuziek gespecialiseerde bedrijf met enthousiaste mensen met veel kennis van muziek zal graag al uw vragen op het gebied van koormuziek vakkundig proberen te beantwoorden. Voor alles waarvoor u altijd naar Annie Bank Edition ging, voor eigen en andere binnen- en buitenlandse uitgaven, kunt u nu terecht bij Musikal Spezial / Edition Ferrimontana, met als grote voordeel dat de Duitse uitgaven goedkoper zijn dan in Nederland (zeker als de btw-verhoging door zou gaan!) want u krijgt natuurlijk de Duitse catalogusprijzen berekend!

Musikal Spezial / Edition Ferrimontana is een samenvoeging van twee bekende Duitse uitgevers. Matthias Becker, de oprichter van Musikal Spezial studeerde klassieke muziek, koördirectie bij Helmut Rilling en heeft ook koren gedirigeerd. Tegenwoordig is hij vooral actief op het gebied van de pop- en lichte muziek; Matthias Becker geeft binnen en buiten Duitsland regelmatig workshops vocal jazz en pop. Edition Ferrimontana is ten aanzien van de uitgaven enigszins vergelijkbaar met Annie Bank Edition: uitgaven vanaf de Renaissance tot en met hedendaags repertoire met werken van internationaal bekende componisten.

Hans Oostendorp neemt na 45 jaar afscheid van Annie Bank Edition, maar is er van overtuigd dat hij bij Matthias Becker en zijn Musikal Spezial / Edition Ferrimontana een uitstekende plaats heeft gevonden voor de werken van de componisten die hun werken aan Annie Bank Edition hebben toevertrouwd.

Voor al uw koormuziek* kunt u nu terecht bij:

Musikal Spezial / Edition Ferrimontana / Annie Bank Edition

Am Pfahlgraben 5

D-61239 Ober-Mörlen

Duitsland

Telefoon: +49 (0) 6002 930477

E-mail: info@musikalspezial.de of info@anniebank.nl

Websites: <http://musikalspezial.de/> en <http://www.anniebank.nl> en <http://www.organmusic.nl>